Literatura • Umění • Kultura 16 | 2026

Týdeník Unie českých spisovatelů, z. s.

Foto: Ivo HAVLÍK

Samozvaným Koniášem

IVO FENCL

Likvidace knihoven? Jen článek šňůry, kam lidstvo navléká své brutality, ale vyvstane, nakolik jsou podobné tragédie relativní. Pro někoho je totiž likvidace skladu knih jen prkotina na úrovni zaparkování, zatímco druhému to pomyslně rve vnitřnosti. V dubnu 2026 jsem samozvaně začal ničit i knihovnu Střediska západočeských spisovatelů, které pouští svou kancelář, a zatímco jeden by mě za ten hřích vykastroval, druhý Koniáše ctí: „Obětavě sloužíš!“ Ano, ale komu? Barbarství?

Místnosti je třeba vyklidit do konce května, takže je pro každou knihu ještě čas, ale v regálu úplně u podlahy já narazil i na úhlednou řádku vázaných prací Rudolfa Hrbka a říkám si, že by měla knihovny asi rušit spíš nějaká obluda, která ani nepřemýšlí; jinak se jednoduše zaseknete každou chvíli - a čas plyne. U Rudolfa Hrbka není zdánlivě co dál řešit a patřičné knihovny jeho díla naštěstí uchovávají, ale tady jsem je už nečekal. Mám si je vzít? Komu je dáme? Ale ano, jsou tendenční, a to zatroleně; já to vím. Avšak pohled na jejich komplet probudí kulturní pudy a navíc… *Družina Černého pera* vyšla opakovaně a zfilmovali ji a v jednom případě je na obálce „sám“ pozdější režisér Filip Renč. Našel jsem v kanceláři Střediska obě dvě vydání, snad je kdysi přinesl sám soudruh Hrbek, a vybavilo se mi, že mě v raném dětství tatínek vzal za roh do biografu právě na ten film… a že jsem ideologičnost nevnímal. A kdybych vnímal, tak co? Tím lépe, ne? A tak jsem si tu knihu rovnou vzal, aspoň tu, ale… jinak Hrbka, já mu nechci křivdit, možná dnes již nečtou ani komunisté. Ne, já se mu nevysmívám, jenom to konstatuji. Zdá se „neprůchodný“ a bohužel ani nemám kontakt na nikoho z jeho rodiny. Ale přímo ty knihy vyhodit? Podobný přístup se mi příčí.

U knihoven určených k likvidaci

ani tak nebývá problém s konkrétními jednotlivými tituly, ačkoli také ony občas omylem „zařvou“ ve stoupě, ale je štrapác s celky. Copak Hrbek, ale například před 99 lety česky vyšel poprvé a možná naposled román Gastona Lerouxe *Parfém dámy ve smutku* - alias přímé pokračování slavné detektivky *Tajemství žluté komnaty,* a najdete-li tuhle ilustrovanou knížku v rušené knihovně, nejspíš ji bez problémů prodáte, i kdyby „za pár šupů“, ale co když rozkryjete celý konvolut u nás vydaných lerouxovek? To je úplně jiná situace a neměla by vás zastihnout nepřipraveného. Je jich třiadvacet.

Naprosto se přitom nechci hádat a uznávám, že literární kvalita těchto dobrodružných (pak už to detektivky nebyly) příběhů s pátračem Josephem Rouletabillem klesala a klesala, přičemž už nejslavnější Lerouxův román *Fantom Opery* je vlastně čirý brak, ale to teď nehraje roli, a chci naznačit, že je cena a hodnota kompletu samozřejmě vyšší a v čase bude i dál proměnlivá.

No, a teď si uvědomte,

že můžete narazit ve stejné knihovně (nejspíš knihovně po někom zemřelém) na stokrát víc podobných konvolutů a některé nebudou jednoduše identifikovatelné a možná ani nepoznáte, kde začínají a kde končí; někdy se totiž jedná o témata. Příklad? Česky vyšly nějaké knihy o pirátech, a to už za první republiky, ale i za socialismu. Jsou to i překlady a někdy jsou to fakticky opisy knih už jiných, no, ale vyhoďte to, když to vidíte pěkně pohromadě a když čtete tituly ze hřbetů a... Z mého hlediska je rozdělení podobného bloku svazků takřka nemožné, a to navzdory tomu, že si dnes o pirátech už lze číst třeba na britské Wikipedii.

A když to nechcete v originále, tak jen ťuknete a ono se vám to přeloží. Anebo už bez ťukání a je taková doba (nebývala) a ve výsledku ví student z Wikipedie anebo díky umělé inteligenci víc a ví to i rychleji. A nač by tedy bylo mých „zlatých“ patnáct knih na stejné téma? Zajímá ho snad, že jednu napsal „sám“ Miloš Václav Kratochvíl a druhou Robert Charroux? Pochybuji; ale sám tyhle piráty jen tak nezvládám rozptýlit na loučce a pohřbít.

Ono to však nevadí, že jako citlivka nezvládám: Udělá to jiný sekerník za mě. Až jemu připadne rozhodnutí, které jste sami nedokázali udělat plni nostalgie a při kterém byste se třeba rozplakali.

Co víc? Navíc si představte,

že je těch dvacet knih o pokladech a pirátech většinou volně rozpuštěno v celičké obrovské knihovně, do které po smrti majitele vstupujete. Anebo s koncem nějaké instituce. A proč vlastně bývají rozházené na různá místa v různých pokojích?

Protože majitel už byl k stáru bordelář v rychlíku? Možná. Ale mohlo to mít jiné důvody.

Například si třídil knihy podle vlastního intimního systému. Anebo měl natolik dobrou paměť, že si pamatoval, kde kterou družku čtivého života hned najít; a třeba jej až bavilo… si podobně čeřit-cvičit paměť. Bylo to zdravé.

Řeknete mi, že naštěstí ještě žije dost zkušených antikvariátníků a že je tohle prostě jejich věc a jistě odvedou práci, jak nejlépe umějí. Jistě. Ale někteří se vám ani neozvou a to se může stát zvláště při rozebírání specializovaných odborných knihoven.

Pokračování na str. 3

MARIE STRNADOVÁ LEHNEROVÁ

Faleš

Po zdech se plazí temné stíny,
kde se tu vzaly, netuší,
mdlí souputníci naší viny
hledají cestu do duší.

Rzí potáhla se všechna slova,
když naplnila ústa lží,
prázdná jak náboj bez olova,
jak průtrž, ve které jen mží.

Pod lampou bledé světlo studí,
sladký jed tráví ovzduší,
své cyankáli do osudí
marně teď skrýváš retuší.

Ze sbírky Doteky krás,
nakladatelství Pointa, 2025

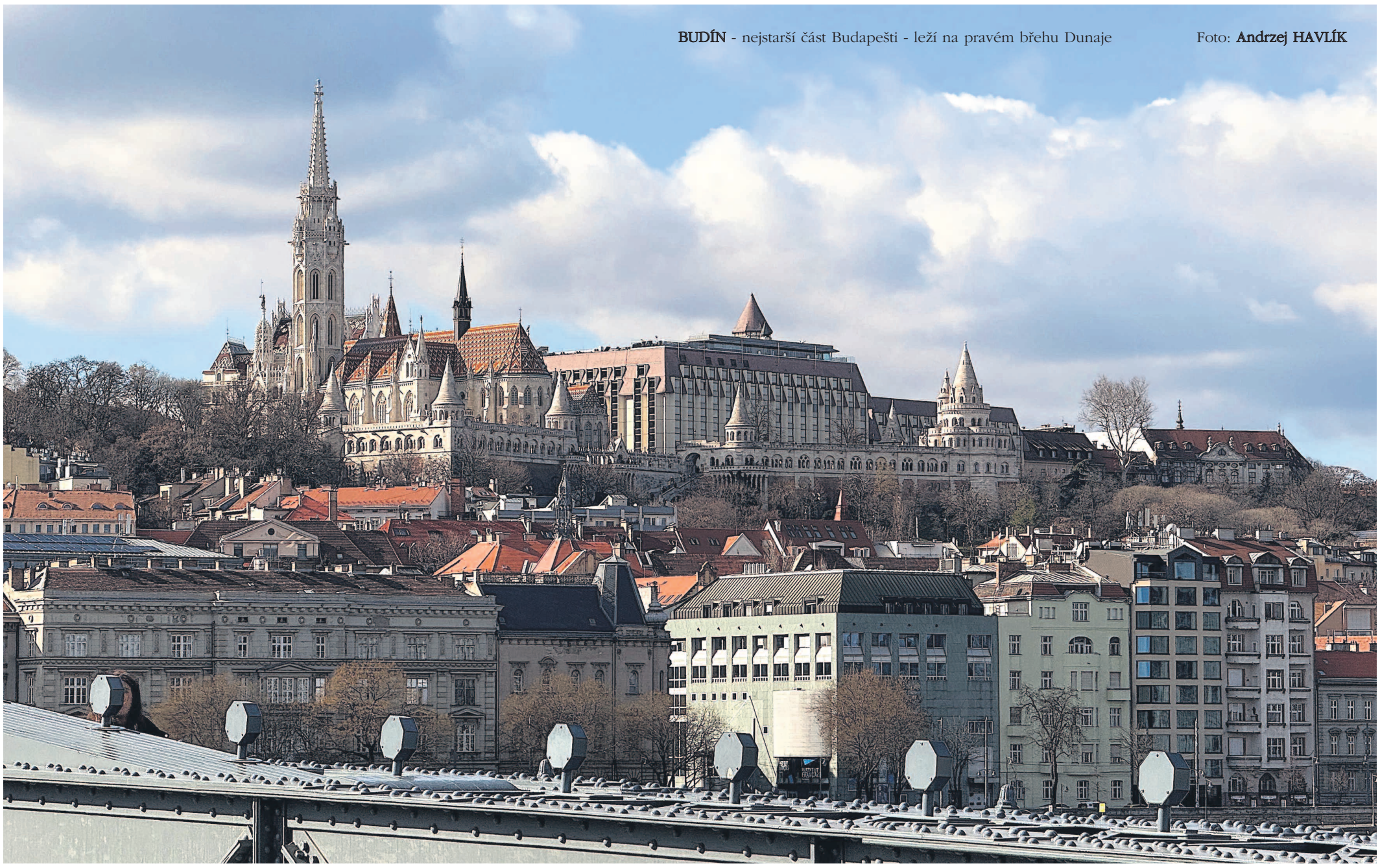

BUDÍN - nejstarší část Budapešti - leží na pravém břehu Dunaje Foto: **Andrzej HAVLÍK**

JARNÍ NEDĚLE V BUDÍNĚ

GYULA KRÚDY

Kolem Květné neděle se v Kanonýrské ulici objevily dvě nové obyvatelky, dvě ženy, takto venkovské herečky, které se usadily v Pešti, protože je na venkov nevolala žádná smlouva.

Kanonýrskou ulici zůstavila uprostřed centra stará Pešť, jako by si Slováci spletli směr: ulici sestávající ze čtyř domů zapomněli zbourat. Tísnily se zde staré pešťské měšťanské domy s úzkými, hlubokými dvory, které se za soumraku děsivě prodlužují do dálky. Po uvolněných dlažebních kamenech stékaly neviditelné stružky vod a chrliče se lví hlavou na okapech vypověděly službu už před půl stoletím. Kostrbaté dláždění v průjezdu tajemně dunělo, jako by pod ním sídlilo nesčetné podzemní obyvatelstvo, schodiště se odvážně šplhalo nahoru v zákrutech, třebaže se kymácelo, jako by se užuž chtělo zbortit. Zkrátka byly to staré, omšelé domy, za jejichž úzkými okny určitě bydlí staří lidé, vyhrávají tam hrací hodiny a ženy mají souchotiny, způsobené plísní na stěnách. Všechny byty nemají ani vodovod a na domovníka je nutno zavolat, aby zažehl večer na schodišti plyn. Když je venku vítr, dveře a okna si rády zanaříkají. Je možné, že kohosi v domě zavraždili a jeho mrtvolu zazdili. Ve staré Pešti se něco podobného přihodilo často. V kterém asi bytě číhá uškrcený srbský kočébr?

Herečky se usadily v domě číslo 3, v prvním patře, ježto druhé poschodí dům neměl. Obývaly pokoj do dvora a pokoj do ulice, mezi nimi kuchyňku, komůrku velikosti rakve, kde se může nájemník třeba oběsit, držely si posluhovačku, která odcházela už záhy odpoledne, v domě se s nikým neseznamovaly, hosty nepřijímaly a opouštěly byt jen zřídkakdy.

Klára Horváthová byla činoherní, Silvie Fátyolová operetní herečka. Dosáhly už dosti značných úspěchů v Kaposváru a v Makó. Slečna Horváthová vynikla v Monně Vanně, Silvie v Bláznu a v Bohatýru Janovi. Direktor jim však neprodloužil smlouvy, protože slečna Silvie byla skandálně hezké a milé stvoření, ale jinak nic. Klára Horváthová nebyla ani hezká ani milá, byla jenom příliš pyšná na to, že její strýc zastával jakýsi vysoký úřad na ministerstvu. Také se projevila jako nedobytná. Obě ženy po léta bydlely spolu, už jako divadelní elévky o sebe vzájemně pečovaly a od té doby se nerozešly. Slečna Fátyolová se nikdy nedomohla opravdu poctivého venkovského aplausu, třebaže nosila hedvábné kalhotky a tak jemné punčošky, jako žádná jiná u společnosti. Střevíce nikdy nenosila déle než týden. Pak je vrátila pešťskému ševci. Na střevíce už čekal starý pán, který převzal od ševce obnošené botky s nepatrnou slevou. Ono je totiž možné, že zasněné oči slečny Silvie, s pohledem občas zastřeným slzami, zvláštní nosík, který zrůžověl, jakmile se zasmála nebo zaplakala, drobná ouška a voňavé hnědé vlasy se nelíbily každému, ale proti jejím nohám už opravdu nikdo nemohl mít výhrady. Byly právě takové, jak si ženské nohy představují mlsní staří páni nebo ostatní nadšenci, kteří chodívají za párem pěkných střevíců ulicemi celé hodiny a s divou náruživostí laskají na hotelové chodbě sličnější dámskou obuv.

Slečna Silvie měla snad nejkrásnější nohy v tehdejších Uhrách, jenže o tom věděl málokdo (švec a tajemný starý pán se nepočítají). Klára proto pohlížela do očí mužům, kteří je tu a tam sledovali při jejich večerních procházkách po nábřeží Dunaje v Budíně, s nelíčenou žárlivostí. Klára byla dáma šedých očí, ryšavě hnědých vlasů a zasněné chůze; hleděla do světa vždy s jistým uraženým výrazem, jako by jí ublížili nebo se chystali ublížit. Její masitý nos a brada, zvláštní kadeřavost vlasů na šíji a nad ušima, kde ryšavě hnědé vlasy vytvářely cosi jako závojíček, zadumané, plavné boky, modrobíle pruhovaný přehoz, v němž navečer zaběhla ke kupci, bujná ňadra pod hrdlem, která vytvářela v těsné blůze lehkou rýhu: tím vším připomínala židovku. Když se nekontrolovala, hovořila nosovým hlasem, příliš otvírala ústa, vlhčila si rty a mžikala plavými řasami. Oční víčka mívala někdy zarudlá nočním pláčem a zástavní lístky udržovala v tak skvělém pořádku, že vždycky věděla, který z nich dozrál k prodeji.

Při procházkách po nábřeží na budínské straně Dunaje se pevně držela Silviiny paže a pronášela posměšné poznámky o budínských kavalírech. Škodolibě haněla plešaté muže s monoklem, litovala úředníky s kalhotami ošoupanými od sezení a zvlášť od srdce se smála důstojníkům. „Kdybych aspoň jednou, jedinkrát v životě potkala muže se vznešenou hlavou, který je zajímavý nejen díky rukám kadeřníka a naučeným divadelním trikům, ale byl nadán přírodou už od narození jemností, ušlechtilostí, exkluzívností. Ráda bych poznala středověkého pána nebo umělce z dávných časů. Florentinského šlechtice, který smýšlí a cítí jako Dante, nebo novináře noblesního jako benátský dóže. Takovému muži bych se chtěla oddat. Koneckonců je mi čtyřiadvacet let. Nastal čas, abych zahájila milostný život," říkala slečna Horváthová velmi vážně a ani jí nevadilo, jestliže budínští obyvatelé, posedávajíce za soumraku na lavičkách, zaslechli její přání.

Vášnivě se rozhlédla popelavě šedýma očima, zda kavalíři zbytečně nelelkují kolem Silviiných střevíčků, a pak poněkud pohoršeně pokračovala v mnohokrát opakovaném lamentu:

„Měla bych být ruskou studentkou! Ach, proč jsem se jen narodila v Kőbányi...! Tam v oné zemi ještě existují muži. Mohla jsem se stát milenkou Gorkého nebo nějakého nihilisty! Bože, jak dokonalí, opravdoví lidé žijí v Rusku. I ty staré postavy z románů, z Turgeněvových knih, nebo Oblomov, všichni si zasluhují, aby se ženy do nich zamilovaly. Jejich podivuhodný zadumaný život, nekonečné, zasněžené lány, železniční tratě, po nichž vlaky bez zastávky přejíždějí území velká jako Uhry, jejich trojky, kostely s cibulovitou věží... Bože, tam už bych byla dávno a dávno začala milostný život. Ani z lékařského hlediska není správné, aby čtyřiadvacetiletá zdravá žena chodila po světě nedotčená. K čemu je ta spousta mužů ve městě? Bože, jen kdybych si dovedla mezi nimi zvolit!"

Kavalír v tenisových kalhotách a žlutých botkách se loudal ve značné blízkosti hereček. Slečna Horváthová si ho změřila s chladným pohrdáním.

„Příručí z Pešti," zamumlala. „Brousí za budínskými paničkami. Přitom na korze stěží vidíš ženu, která by stála za to."

V tomto ohledu měla slečna Horváthová pravdu.

Budínští do Velikonoc své domy příliš neopouštějí. Kdoví jaká bude jarní móda a zimní šatstvo je už ošuntělé! Korzem tu a tam rázným krokem proběhne některá profesorka v krátké sukni, zimní klobouky se ubírají dál opršale, takřka roztrpčeně, jako po dlouhém utrpení. Boty zchátraly chůzí ve sněhové břečce; trochu svěžesti, elegance a pouličního jasu přinášejí jen ti z budínských obyvatel, kteří přes den chodí do kanceláří nebo obchodů v Pešti. Slečny modistky se naučily novému úsměvu, vyzkoušejí ho na parníku při převozu a později na korze - zahlédly ho dnes na tváři jemné pešťské paničky, když prošla kolem krámu. Kráčejí tu profesoři s knihami a opodál hotelu tajuplně sedí na lavičce dáma v černé čapce s černým závojem; zdánlivě pozoruje Dunaj, ale tajně dychtivě čeká.

Obě herečky často vyhlížely zamilované dvojice prchající z Pešti do Budína, jak se projíždějí kočárem, mizí v hotelu a jak potom odcházejí. Dáma usedne na omnibus u předmostí, zatímco se vůz hromadné dopravy kodrcá přes most, roztržitě, trochu udiveně si prohlíží most i lidi na něm. Jako by pojednou všechno bylo velmi zvláštní. Lodní komíny chrlící černý dým, zvednuty a pak klesající řetězy mostu, mohutný Dunaj, který v dálce vytváří zátočinu, a ženské prádlo, sušící se na lodích s obilím z Bácsky. Jako by to všechno dosud neexistovalo! Ale na pešťské straně na to opět zapomene, upraví si závoj, na rtech čerstvý úsměv, v očích svěží jaro…

- - -

GYULA KRÚDY (21. říjen 1878 – 12. květen 1933) je nejplodnějším maďarským spisovatelem všech dob. Kult ženské krásy se pro něj stal účinným ochranným prostředkem proti náporům nemilosrdně uplývajícího času. Na tři tisíce jeho črt a povídek, přes šedesát románů a čtyři divadelní hry dnes prožívají čtenářskou a nakladatelskou renesanci nejen v Maďarsku, zájem o jeho tvorbu ožívá v širém literárním světě.

Mírně zkrácenou črtu Jarní neděle v Budíně z románu Červený dostavník tiskneme pro její soulad s povelikonočním časem. Autor ji napsal v roce 1913. V překladu Míly Zadražilová česky vyšla pouze jednou, v odeonské edici Světová četba v roce 1975.

Gyula Krúdy o ženách

* Bez šatů jsou všechny ženy stejné.

*** Kdo ještě nebyl zamilovaný do ženy s vadou zraku, ten nezná dráždivou a tajuplnou hru očí!**

*„Je to zvláštní," vzdychla si zlatnice, „mužská krása není tak pomíjivá jako ta naše ženská."

*** „Och, vy můžete být hrdé jen tak dlouho, dokud vás muži obletují. Dokud okouzlujete."**

* „Proč za bezcenné noci už neuroním slzy pro nevěrného muže? Pravda, pokud byli, nikdy jsem pro žádného neplakala. Ale dnes bych je ráda oplakávala, všechny jejich lži, špatnost a proradnost. Nezlobit se, jen plakat, dlouze, věčně nad nimi plakat, že dokázali beze slova odejít. Dokonce ani neřekli, proč mě opouštějí! Jen odešli…"

*** „Jak to tedy bylo s tím knězem?"**
„Och, vy to ani nevíte? Vždy jsme přestoupily kvůli tomu. Proto jsme byly nejdříve luteránky a modlily se slovensky, potom jsme vstoupily k řeckým katolíkům a zpívaly jsme rusky, tety nadávaly a láteřily, že člověk nemůže zůstat u svého vyznání. Katoličky se z nás staly nedávno. Ale ani u katolíků si už dlouho nepobudeme. Vždycky po zpovědi mě kněz láká do zahrady. Ale kněží už máme také dost."

* Bože, myslel si Sindibád, dopřej mi klidný spánek, pokojnou noc. Dovol, bych nikdy neslyšel, co mi ženy žvatlají do uší. Pomoz, abych zapomněl na vůni jejich vlasů, zvláštní pohled očí, chuť rukou, mlsný polibek jejich úst. Bože, který jsi moudrý, pravíš, že ženy lžou vždycky. Pravdu neříkají. Nikdy nemilují. Bože, tam za tou vzdálenou věží, pomysli někdy na mne, na ubohého blázna, na rytíře žen, na vyznavače úsměvů, polibků, zvláštního šimrání, posvátných lží… Bože, opatruj mě, abych se nikdy nedostal ženám do rukou!

(Vybráno z Příběhů Sindibádových. Odeon, 1975, překlad Anna Valentová)

Pokračování ze str. 1

Ale přece někdo zareaguje a obyčejně po vás chtějí seznam. Když ho nezvládnete udělat, tak máte štěstí, když přijedou, a teď myslím i na lidi z tzv. Knihobotu. Už jsou tady a trnete a hle, zaplatí prý vám formou odvozu. I jste rádi a jen je vám líto, když si všimnete, že dobrou polovinu knih rovnou vytřiďují pro stoupu.

Vy jste si taky něco vybrali a oni odjedou se zbytkem. Na hůl vás samozřejmě vzali, o tom žádná, ale nakonec jste ještě rádi, že se vůbec dostavili. Anebo nejste? Možná ne - a problém je hlubší. O dost. Jde tu o cosi osudového. O rozbití světa.

A ne? Komplet knihovny totiž tvořívá svět

a napojen bývá na mozek buď jenom jednoho, nebo i dvou a více lidí. Žili v té knihovně a už věděli, kam sáhnout, a to stejně nedokáže nikdo po nich a vy se nedomrle ptáte: „Od čeho jsou, hochu, veřejný instituce? Proč si, ti volové, knihy poctivě nepůjčovali?“

Dobrá otázka - a někdo zvládá docházet do půjčovny celý život. Pokorně, znale a zaplať pánbů a lze si představit i mistra s absolutní pamětí (anebo velmi dobrou), jenž si celý život půjčuje knihy a dělá poznámky a píše deníky a tvoří na základě poznámek články a sem tam celé další knihy. Fajn! No, jenže reálně není, říkám, podobných géniů až tolik, a dokonce i ta nejchytřejší esa by musela do půjčovny po čase pro něco podruhé (anebo by tam musela vysedávat) a v oné „veřejné instituci“ by knihu X jistě měli dál a permanentě, pokud by si ji zrovna plným právem nevypůjčil někdo jiný; ale čas letí jako bláznivý a život ubíhá příliš rychle, takže podobní fanatici knihy v praxi spíš skladují doma a řekl bych, že takový Umberto Eco jich vlastnil dost (32 000 svazků). Ale i on zemřel. Co se stalo s jeho knihovnou?

Nic. Asi ji má částečně jeho rodina, kdo jiný, a všichni zemřeme a knihy připadnou právě potomkům, což mohou být a jsou vysoce inteligentní lidé, já jim to neberu, ale… Ale často jsou specialisty v úplně jiném oboru a já mám třeba syna, který zrovna teď byl na škole, kde pracuje, tzv. pedelem. Ani on není nijak hloupý, jistěže ne, avšak sběratel knih už nebude a nemám iluze o tom, co udělá s většinou mé osobní knihovny; a to není jakákoli nekulturnost oněch rodin-potomstva, to je realita.

I jenom za půl století se vztah ke knihám posunul,

přibylo jich, to je jedna věc, a přišel obrovský vliv televize a internetu. Mladá generace už netoužívá po veliké knihovně a ani to není celé. Čtoucími nikdy nebyli všichni, samozřejmě ne. Je to jen určitá skupina, jejíž velikost se každým rokem trochu zmenší, a ti druzí o nich říkají, že žijí „v bublině“, a čtenáři si jsou jisti, že v bublině naopak vegetují nečtenáři. Chci říct, že už před padesáti lety jsem samozřejmě i já existoval - spolu se svými rodiči a sestrou - v určité „bublině“ a jistěže jsme četli a sem tam nějaká kniha přibyla, ale už tenkrát bylo víc lidí, kteří podobně nežili a knihy neshromažďovali a třeba ani nečetli; jen jsem si to ještě neuvědomoval. A proč ne?

Když je člověk mlád - a plný energie, tak je optimistou s rozzářenýma očima a věru není důvod vnímat negace vlastního světa. Ty však tu jsou a obklopují vás. Na druhou stranu nechci tvrdit, že to na Zemi vždy bylo jako v tom slavném Bradburyho románu o hasičích. To zase ne a tam cítili požárníci a jejich šéfové k literatuře nenávist, že je nebezpečná, zatímco realita mimo tu knihu jest banálnější. Jaká? Většina lidí necítí ke knihám nenávist, většina je ke knihám lhostejná a zajímavý moment nastane jen v jednom případě. Když tihle lhostejní zjistí a když se jim donese, že „šly“ některé publikace cenově nahoru. A to se samozřejmě děje.

Například Čtyřlístek z roku 1969

jste tenkrát pořídili za sedm korun a dnes má cenu možná stonásobnou, ale spíš ještě vyšší. Anebo práce Káji Saudka anebo staré foglarovky a určitá jejich vydání a často záleží, jak už naznačeno, i na výtvarníkovi. A ve svém čase se malíř k té či oné knize dostal (Zdeněk Burian k *Synu lovce medvědů*) a ona má teď cenu prvořadě díky němu.

Knihovna bývá, a nedá se nic dělat, až jakýmsi prodlouženým mozkem bytosti, která ji používala, a tak její devastací - pomyslně - dorážíte onu obvykle už mrtvou bytost. No, a není-li ještě mrtva, tak tím hůř; ale je taky pravda, že jsem se potkal s lidmi, kteří knihy shromažďovali nutkavě a opravdu zbytečně. Vzpomínám třeba na jednoho muže, jenž opakovaně navštěvoval Městskou knihovnu v Plzni v dobách její opakované redukce a odcházel s plnými taškami - a řekl mi: „Hlavně mě, víte, nesmí zahlédnout žena, až budu procházet domů.“

Abych se ale vrátil k aktuálnímu rozebírání knihovny Střediska západočeských spisovatelů. Hodně autorů si pro výtisky svých knih samozřejmě nepřijde a vlastně se jim nedivím, oni ale nechápou, že se do knihovny během desetiletí dostaly i zajímavé přírůstky ze všech (ne)představitelných stran; a když se teď nepřijdou podívat, oni o ně přijdou. Je to škoda.

A vůbec je to hrozné ničení,

ale na druhé straně… Ani ta myšlenka, že se knihovna, a to se obvykle stane u slavných osobností, zachová „jako celek“, se mi vlastně moc nezdá.

Pro toho člověka to byl soubor „kámošů“, a jak víme, jistý klasik (Puškin!) umíral a pohlédl na knihovnu: „Sbohem, přátelé!“

A není tu… a sto let jsou knihy velikána někde v zámku a… paní průvodkyně ukazuje lidem pouhé hřbety a lidé jdou a projdou. Dál. Nebylo lepší svazky - rovnou - tematicky rozdělit a rozdat? Nestačilo do zámku pověsit seznam? Anebo, jak mi teď někdo říká, je tam snad (přece jenom) i „studijní“ knihovna? Dobrá, a vše je, jak řečeno, relativní a hledisko takzvaně prostého člověka bude nutně jiné než hledisko badatelů. „Normální“ občan totiž ví, že je i oblet Měsíce úplně zbytečný… a že mají „cenu“ pouze knihy od Saudka, Váchala a Foglara. Atp. A jinak? „Stará vesta.“ A je to i smutné divadlo a s jistotou vím jediné: Nechci stát u kontejneru na papír a vytrhávat knihy ze hřbetů, a to ani Hrbkovy. Avšak kniho-budky jsou přecpané, zájem svých kolegů-spisovatelů nevidím a sám mám knih všude již tolik, že se jich bohužel taky musím zbavovat. I k tomu kontejneru stojí člověk náhle blízko a proklíná sám sebe, ale možná by to neměl přehánět: I ten Hrabal pracoval ve Spálené docela rád - a lisoval a četl a lisoval a četl; ale existují akty, které zůstanou mimo mou fantazii a jež si neumím představit: Například situaci, kdy někdo likviduje verneovku. A podobně milých mi autorů já znám ne desítky, nýbrž stovky, a tak se - při pohledu do budoucnosti - ještě jednou zeptám: „Jsou nezničitelní? Zůstanou s lidstvem navždycky? Zaslouží si TOHLE lidstvo a zaslouží si lidstvo je? A je se vším amen?“ To si člověk nemůže neříkat, i když samozřejmě osobně věřím tomu, že s námi na této planetě literáti a jejich pomyslné děti zůstanou.

Foto: Ivo HAVLÍK

HERCI NA SCÉNĚ, POLITRUČKA POD RAMPOU

PETR ŽANTOVSKÝ

Poslední březnovou sobotu se na Letenské pláni v Praze, tradičním místě politických akcí už od listopadových dní roku 1989, sešlo několik desítek tisíc lidí. Nejoptimističtější odhady sahaly až ke čtvrtmilionu, avšak to bylo číslo od organizátorů, nikoli od nezávislých pozorovatelů.

Tito lidé tam demonstrovali svou oddanost liberální demokracii, prezidentu Pavlovi, médiím veřejné služby a mnoha dalším ikonám dnešní doby. Sami komentátoři, byť z tábora obvykle nakloněného těmto akcím a myšlenkám, konstatovali, že si organizátoři vzali mnoho soust najednou a program poskládali podle známé pohádky o pejskovi a kočičce: aby si každý našel to svoje. Jenomže v tom byl právě ten háček. Mnozí se uspokojili právě „tím svým“ tématem, a když odeznělo, začali z pláně mizet. Závěr mítinku pak vypadal podle toho. Na jevišti se ještě tančilo, ale Titanic už se potápěl. Jedním slovem: blamáž. A to čistokrevná.

Jak už je v našich zemích zvykem, většinu příspěvků z tribuny odříkali různí augustové, počínaje Zdeňkem Svěrákem a konče zpěvačkou Anetou Langerovou. Čímž to celé nabralo trochu punc estrády. Chyběli jen cvičení sloni, akrobatky a klauni, byť, jak pravili zlí jazykové, šašků tam bylo nepočítaně.

Potíž tohoto typu akcí je v tom, a ta sobotní nebyla výjimkou, že oni aktivisté nepředkládají žádný konstruktivní program. Jejich jediným společným svorníkem je odpor k Andreji Babišovi a jeho vládě.

Vesměs se tu ulpívá na osobních útocích – Babiš je zločinec, podvodník, zneužívá poslaneckou imunitu, likviduje svobody atd. Jak to všechno činí, se nedozvíme. Prostě musíme vzít na vědomí tezi místo faktů. Tím se onen kritizující zbavuje povinnosti věcně své teze podložit a nést za ně veřejně kůži na trh. Takže se opět, jako už po tolikáté, jednalo o přehlídku prázdných slov, bezobsažných hesel a hrátek s emocemi.

To, že se na takových akcích promenují herci a podobné celebrity, lze pochopit. Žijí si společně v uzavřené bublině, přihazují si zakázky, posuzují, jako za nejhlubší totality, ideovou výbavu ostatních, zda si vůbec zaslouží být s nimi na jedné lodi (rozuměj: společném kšeftu). Herečtí rétoři se tak starají především o své profánní zájmy. Někteří jdou až tak daleko, že jezdí své zájmy prezentovat i do zahraničí, viz Bolek Polívka v Bratislavě. Těžko bych spočítal, kolika slovenským přátelům jsem se už musel za tenhle trapný výstup kdysi respektovaného umělce omlouvat.

Co však bylo opravdu monumentální pointou letenského srocení, byla účast paní prezidentové Pavlové. Ona i její manžel, generál Petr Pavel, dnes hlava státu, slibovali, že se nebudou míchat do vnitropolitických záležitostí a budou autoritami pro všechny. Jenomže ten slib trval jen v okamžiku svého vyslovení. O minutu později bylo vše jinak.

Pavlovi se chovají jako lídři dnešní české opozice, dříve koalice, tedy spolku ODS, TOP 09, KDU, Pirátů a Starostů. Eva Pavlová to opět předvedla velmi názorně. Účastnila se protivládní demonstrace na Letné. Pravda, jako součást zástupu, neřečnila na jevišti, ale vyfotografovat do médií se nechala.

Tak si maně představuji, co by se asi dělo, kdyby Melanie Trumpová přijala účast na demonstraci demokratů proti vládě jejího manžela. Kdyby se obdobně zachovaly manželky či partnerky mnoha jiných lídrů, od Roberta Fica přes Viktora Orbána po Macrona či Putina. Co by asi napsala místně příslušná média? Jistě by byl oheň na střeše. Jak se může manželka hlavy státu, podle Ústavy ČR nejvyššího exekutivního činitele a reprezentanta země, postavit do davu na demonstraci proti legitimně zvolené vládě? Na to si laskavě každý odpovězte sám.

Ilustrační foto: Ivo HAVLÍK

JAN ZEMAN

Balada o obraně

„Obrana se zajišťuje tak
Že se hodně peněz
Na ni utratí…“
Hlavně když si zbrojaři
Pořádně kapsy namastí

Drsný vzkaz

Přepadením Íránu
Vzkazuje Trump a Netanjahu
Nejaderným státům světa
‚Neopatříte-li si jaderné zbraně
Bude po vás veta!,

Nechceme španělskou žulu na hroby našich mužů, protestují vdovy v Oděse
FOTO: dumskaja.web

Jde o odstín ukrajinské žuly

Ukrajinské weby přinesly slovní a obrazovou reportáž o ostrých hádkách o barevnou podobu žulových náhrobků občanů Oděsy, kteří padli na bojištích současného rusko-ukrajinského konfliktu. Žel, do funerální kultury, hřbitovní architektury, tváře masových pohřebišť a pietních míst, konec konců také do uctění památky padlých, promlouvá byznys a všude přítomná korupce.

Rodiny mrtvých se rozdělily na dva základní tábory - příznivce světlé a tmavé žuly. První viní druhé z lobbingu za zájmy soupeřících pohřebních služeb a touhy vydělat na dovozu vhodného kamene.

Do bouřlivé diskuse na radnici třetího největšího města země se zapojilo 144 lidí. Ztotožnili se s obrazcem kozáckého kříže a stély z černošedé žuly, souboj se vedl pouze o odstín.

Během debaty zakladatelka organizace Živí v srdcích Alesa Suchoverchová na náhrobcích v šedých odstínech neviděla nic špatného. Ocenila, že použita má být ukrajinská žula, která je levnější než zahraniční materiál, konkrétně preferovaná španělská žula.

„Šedá barva je barvou smutku a odvahy. Navíc naši hoši padli za svobodou Ukrajiny, za její půdu, včetně ukrajinského kamene," poznamenala.

Zakladatelka jiného spolku Rodina andělů světla Angelina Ljubčaková radniční odbor veteránů války obvinila ze spáchání podvodu: „Věřili jsme v kompromis, ať bude forma jakákoliv, dejte lidem možnost vybrat si barvu, vždyť 89 procent jich hlasovalo pro světlou žulu. Co vidíme nakonec? Černošedý kámen. Ať už ho nazvete jakkoliv, světlý není, je tmavý."

Bouři v tradiční sklenici vody v sále vyprovokovala poslankyně Olga Kvasnickaja. Černošedý vzorek označila za urážku padlých Ukrajinců, protože podobnou barvu mají náhrobky v Rusku. Její emotivní projev doprovázely výkřiky: „Fuj! Hanba!"

Když diskuse dospěla k ceně, ředitel radničního odboru pro seniory Vladimír Jermakov upozornil, že čím déle se budeme hádat o barvu náhrobků, tím budou dražší.

„Výrobcům jsme předložili předběžné dotazy. Jedna společnost ještě drží cenu 85 tisíc hřiven za každý kámen, všechny ostatní mluví o částkách vyšších než 300 tisíc. Pokud budeme dál diskutovat, tak ani za tuto cenu nic nekoupíme," uvedl úředník s tím, že on, který to má na starosti, není na štěstí nebo na neštěstí Pánem Bohem.

IVO HAVLÍK

MEZI LIDMI HLEDAT ČLOVĚKA

Kniha je třetí předžaludek přežvýkavců nebo historicky vzniklý způsob fixace sémantických informací ve formě delšího textu. Definic bychom snadno shromáždili dlouhou řadu. Samozřejmě existují tací, kteří za celý život nevzali knihu do ruky, ale někoho zase nezaujal chov králíků, taneční parket nebo konstrukce převodovky v jeho autě.

Kniha je také přítel, věk není podstatný. Poněkud odlišný je přístup k publikacím v knihovně, kde sledujeme nabízené novinky, tam už nás termín vydání zajímá. Je běžné, že se k nám některý titul dostává se zpožděním. Svým rozsahem rozhodně upoutá kniha poezie TONÍKOVA PŘÍMÁ LYRIKA (Druhé město, 2024, 190 str.), jejímž autorem je Lukáš Motyčka. Zajisté zaujme sdělení, že obsáhlou sbírku vybral a sestavil Martin Reiner, patrně měl k dispozici komplet, ze kterého se dalo vybírat. Jedná se o úsměvnou poezii s aforistickými postřehy, zralým ovocem mnoha životních eskapád, vjemů, postřehů a událostí. Jejich kladem je vlídně laděný přístup. Neútočí, nedráždí, neuchyluje se k záměrnému zatmívání, vyhýbá se omšelým, politicky orientovaným paskvilům a nenávistným jedovatostem. V dávnější minulosti se nad podobnou tvorbou jako ochranná křídla používal termín satira.

Česká literatura má v tomto směru bohatou historii. Pomiňme tu pradávnou, viz Smila Flašku z Pardubic, zastavme se u stále aktuální břitké tvorby Karla Havlíčka Borovského, která budí zdání, že básníka můžeme potkat na ulici, vzpomeňme sršaté, nepříliš přiostřené intelektuálské poetiky Jiřího R. Picka, zdařilé tvorby Miroslava Huleho, schopného vystihnout a vtipně glosovat běžné neduhy, nebo citlivé, občas adresně orientované galantní suverenity Eduarda Světlíka.

Každý z nich představoval ve své době žánrovou osobnost. A zajisté si vybavíme křehkou, naveskrz lyrickou filmovou poetiku Ladislava Pecháčka, abychom nabrali živou vodu z jiné studánky.

Lukáše Motyčku lze jednoznačně označit za ryzího humoristu,

dává přednost přátelskému posezení a smířlivému nadhledu, jako kdyby svou tvorbou podával ruku. Zajisté pomineme několik drobných úletů, bohatá kytice Motyčkových veršů - na každé stránce najdeme nejméně dvě básničky - určitě nezarmoutí. Jeho imaginární toník (pravopis přejímám) ovšem není pouze zdrojem bodrého veselí a příležitostného, maličko poťouchlého popichování, v některých verších nacházíme zřetelně niternější postřehy, podhoubí obecnějších znepokojení, prostě trochu víc soli, než jaké jsme v podobných nabídkách zvyklí spatřovat jako úsměvná pozastavení.

Snad nezáměrné motto čteme (v odlišné grafické podobě) *//chodí//mezi lidi//hledat//člověka//*, a posléze imponující *//toníkův přínos//národnímu hospodářství//je bezesporu velký//sedí v lese na pařezu//a chytá//lelky//…. //není třeba//říká toník//vracet se ke starým//chybám//a jde//kázat//rybám//… //i kdybych//neměl do huby//půjdu do parku//krmit holuby//… //tak radostně//tak lehce//se snad nikomu//ani žít//nechce//…*

S nádechem čtenářské pokory vzpomeňme ještě fatálního posteskнutí *//díky za vřelá slova//plná díků//kapitán vašeho//titanicu//*.

V pohnutých časech, kdy nejedním kopcem otřásá válečná zběsilost a zbrojnoši není naslouchánо varovným hlasům poledních pamětníků, stává se Toníkova konejšivá lyrika náramně potřebným pohlazením.

FRANTIŠEK UHER

KÝHO VÝRA

Chyba natřikrát

Nedávno jsem se začetla do knihy, kterou napsala Andrea Sedláčková - TOYEN (s podtitulem Léta erotická), vydalo nakladatelství Prostor.

Není mým úkolem knihu plnou kreseb „malířky v kalhotách" hodnotit. Autorka odvedla kus práce a v tomto ohledu ji čtenář pasuje na rytířku – ostatně v roce 2021 (jak praví záložka této objemné knihy, kterou jsem zvážila – čítá celých 496 stran a 1300 gramů!) byla vyznamenána francouzským Řádem umění a literatury v hodnosti rytířky.

Přiznám se, že o takovém vyznamenání slyším poprvé. A že za to možná mohou mé uši i oči, které tenhle Řád nezaregistrovaly – ostatně slovo řád mi vždy bylo protivné, počínaje školou, počínaje všude tam, kde končila volnost. Proto jsem TOYEN četla bez ladu a skladu, tak jak to kresby i dobové fotografie (a na nich také Vilém Závada, Jindřich Štýrský, Vítězslav Nezval, Manka Čermínová – Toyen) a jednotlivé kapitoly dovolují.

Až jsem se dostala na poslední stránky. Na jmenný rejstřík. Už před ním se mi při čtení dvakrát rozbušilo srdce: „To není možné, to není možné!" Jak usíná odpovědný redaktor knihy?

Strana 274: „Toyen pro spolupráci získal člen Devětsilu Vladimír Vančura, jehož úspěšný román Pekař Jan Marhoul Toyen před několika lety ilustrovala." Vladimír Vančura knihou proletí třikrát, třikrát si deváťák i maturant ťuknou na čelo, někteří možná i zapochybují.

Vyloví z dědovy knihovny slovníky, ale nejspíš kouknou na net.

Ti vzácní, nevěřící, rozjedou se na Zbraslav…

Meče se v knize, ale i mimo ni, zkříží.

A jméno Vladislav Vančura, i jeho pohnutý osud, zajiskří.

Dnes jako nikdy.

EVA FRANTINOVÁ

PŘEČETLI JSME PŘES RAMENO

Postrehy majstra Jaroslava Haška

* Keď počúvam šerifa tuzemských progresívcov, spomínam si na slogan Jaroslava Haška: „Kto je politik, musí absolvovať veľkú školu života, predovšetkým musí sa naučiť klamať ľudí. Jedine klamaním celej spoločnosti môžu jednotlivci pohodlne žiť."

* Už Jaroslav Hašek postrehol: „Väčšina politikov schádza sa v krčmách a usmieva sa nad tými naivnými ľuďmi, ktorí im pomohli, aby mohli do tých krčiem chodiť." Čože sa zmenilo? Dnes ide skôr o kaviareň než o krčmu, najmä o kaviareň bratislavskú!

* A pokiaľ ide o alkohol, Jaroslav Hašek definuje: „Alkohol je mliekom politiky. Čím viac alkoholu v hlave, tým lepšie sa darí politike. Alkohol vzpruží politické sebavedomie, spôsobí príjemné rozčúlenie v duši, ktorá sa stáva prístupnejšou slovám rečníka." Ja dodávam: Najmä slovám bývalého kaderníka.

* V súvislosti so šarvátkami v parlamente Jaroslav Hašek píše: „Zaucho sa stalo výchovným prostriedkom v parlamente, najmä v uhorskom sneme. Preto sa stalo politickým dokumentom, politickou zbraňou." A čo vidíme dnes? Parlamentné zaucho sa dočkalo renesancie, stalo sa televíznym bonbónikom.

* Jeden z najvýstižnejších Haškových postrehov znie takto: „Strany, ktoré majú chudých poslancov, nemôžu to nikdy priviesť ďaleko. A tak kto z politických rečníkov, agitátorov a redaktorov v službách strany pomaly, ale isto tlstne, ten sa musí stať napokon poslancom, to je zákon prírody."

MILAN KENDA, Slovenský rozhľad, č. 2/26

Literatura • Umění • Kultura

Týdeník Unie českých spisovatelů, z. s., 12. ročník (Kmen 39. ročník). Vychází jako příloha týdeníku NAŠE PRAVDA. Zakladatel Karel Sýs. Vedoucí redaktor Ivo Havlík. Redakční rada: Ivana Blahutová, Michal Černík, Michael Doubek, Pavol Janík, Alexej Mikulášek, Michal Polický, Radovan Rybák. Grafická úprava Studio FUTURA. Nevyžádané příspěvky se nevracejí. Kontaktní adresa: Politických vězňů 9, 110 00 Praha 1.

Vyšlo 16. dubna 2026
luk@futura.cz